

РОЗДІЛ III. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

*Давиденко Г.В., доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри соціальних
технологій*

*Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6893-8869>

*Балахонова О.В., магістрант 2-го року
підготовки,*

спеціальність «Соціальна робота»,

*Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1447-4560>

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-25-13>

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВА

THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN UKRAINE UNDER MODERN CONDITIONS

Анотація. Досліджено, що соціально-орієнтована держава повинна забезпечувати повноцінне гарантування своєму населенню законодавчо закріплених прав на отримання оплати праці не нижчій за прожитковий мінімум, забезпечення громадян повноцінним медичним обслуговуванням, отримання соціального забезпечення в період втрати працездатності. Головними принципами та напрямками реалізації засад соціальної політики являється захист рівня життя через застосування різних форм компенсації від підвищення цін і проведення індексації, надання допомоги найбільш вразливим сім'ям, здійснення політики соціального страхування, становлення мінімальної заробітної плати для працюючих громадян, розвиток освіти, охорона здоров'я, навколишнього середовища переважно за рахунок держави, надання допомоги у разі безробіття, проведення активної політики, спрямованої на набуття громадянами кваліфікації. Належні до установи соціального захисту кошти акумулюються у системі Єдиного соціального внеску. Кошти заносяться до рахунків Міністерства доходів та зборів України (згідно умов казначейського обслуговування), і контролюються та розподіляються щодо здійснення необхідних виплат безпосередньо установою соціального захисту. Доходи системи соціального захисту складаються з соціальних страхових внесків, асигнувань державного бюджету, коштів отриманих від фінансових санкцій, прибутку одержаного від

тимчасово вільних коштів Фондів, благодійних внесків, та інших надходжень. До видатків системи соціального захисту населення ми можемо віднести страхові виплати, матеріальну допомогу, дотації, відшкодування збитків та витрат, превентивні заходи, та інші видатки. До резервів входять кошти спрямовані на покриття поточних потреб, покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України в майбутніх періодах, та забезпечення фінансової стабільності соціальних фондів.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні гарантії, соціальна система.

Abstract. It has been studied that a socially oriented state should provide a full guarantee to its population of the legally established rights to receive wages not lower than the living wage, provide citizens with full-fledged medical care, and receive social security during the period of incapacity for work. The main principles and directions of the implementation of the principles of social policy are the protection of living standards through the use of various forms of compensation from price increases and indexation, assistance to the poorest families, the implementation of social insurance policy, the establishment of a minimum wage for working citizens, the development of education, health care I, the environment mainly at the expense of the state, providing assistance in case of unemployment, carrying out an active policy aimed at the acquisition of qualifications by citizens. Funds belonging to the social security institution are accumulated in the Unified Social Contribution system. The funds are entered into the accounts of the Ministry of Revenue and Duties of Ukraine (in accordance with the terms of the treasury service), and are controlled and distributed to make the necessary payments directly by the social security institution. The income of the social protection system consists of social insurance contributions, state budget allocations, funds received from financial sanctions, profit obtained from temporarily free funds of the Funds, charitable contributions, and other revenues. Among the expenses of the social protection system of the population, we can include insurance payments, material assistance, subsidies, compensation for losses and expenses, preventive measures, and other expenses. Reserves include funds aimed at covering current needs, covering the budget deficit of the Pension Fund of Ukraine in future periods, and ensuring the financial stability of social funds.

Keywords: social defence, social guarantees, frame of society.

Постановка проблеми. На нинішньому векторі розвитку соціальної сфери країни, спостерігаються тенденції, що продукують визначення пріоритетних напрямків загальної соціальної політики держави. Їх становлення обумовлено стратегічними цілями економічного розвитку України, за основу яких проголошено досягнення таких показників як макроекономічна стабільність держави, досягнення стійких темпів зростання ВВП, суттєвого поліпшення добробуту працездатного та непрацездатного населення, здійснення модернізації діючої соціальної інфраструктури, суттєвого підвищення якості послуг із соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність установ соціального захисту населення, забезпечення соціальних гарантій населенню за рахунок фінансових

ресурсів країни у відповідності до нормативів соціальної безпеки відображаються у працях вітчизняних вчених А. Баланди, Н. Борецької, О. Величка, І. Гнибіденко, Є. Крихтіна, І. Луніної, В. Опаріна, В. Паламарчука, П. Шевчука, С. Юрія та інших.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження системи соціального захисту населення України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Згідно до міжнародних стандартів життя, та чинного законодавства, кожна соціально-орієнтована держава повинна забезпечувати повноцінне гарантування своєму населенню законодавчо закріплених прав на отримання оплати праці не нижчій за прожитковий мінімум, забезпечення громадян повноцінним медичним обслуговуванням, отримання соціального забезпечення в період втрати працездатності тощо.

В процесі забезпечення перелічених функцій та завдань, а також при реалізації положень соціальної політики, кожна соціально-орієнтована країна повинна дотримуватися до розроблених нею головних принципів та напрямків реалізації засад соціальної політики, а саме:

- захист рівня життя через застосування різних форм компенсації від підвищення цін і проведення індексації;
- надання допомоги найбільш вразливим сім'ям;
- здійснення політики соціального страхування, становлення мінімальної заробітної плати для працюючих громадян;
- розвиток освіти, охорона здоров'я, навколишнього середовища переважно за рахунок держави;
- надання допомоги у разі безробіття;
- проведення активної політики, спрямованої на набуття громадянами кваліфікації [1, 2, 3, 5, 6, 9, 10].

І тому, ми можемо виокремити основні завдання та умови ефективного функціонування установ соціального захисту у загальній складовій соціальної сфери держави, а саме це:

- забезпечення умов для поєднання ефективності процесу функціонування цілісної системи соціального захисту в країні;
- реалізації нормативних засад у політичній складовій забезпечення діяльності установ соціального захисту;
- контролю за виконанням соціальних гарантій, що є основною умовою реалізації принципів соціальної справедливості;
- систематичного моніторингу закордонного законодавства та законопроектів у сфері соціального захисту;
- систематичного дотримання затверджених нормативів (разом з принципами) у галузі соціальної політики.

За останнього десятиліття в нашій державі, теза про першочергове спрямування соціальної орієнтації всіх напрямлень бюджетної політики набувала все більшого та більшого розголосу.

Дійсно, якщо подивитись на звітні аналітичні матеріали установ соціального захисту, то номінальні обсяги виконуваних асигнувань, що були спрямовані на розвиток соціальної-культурної складової економіки, з кожним роком збільшуються у декілька разів.

Але, наявна якість соціально значимих послуг, що надаються населенню країни, не демонструє абсолютно ніякої позитивної динаміки; і більше того, виконання оцінювання фактичного стану всіх складових, що входять до переліку соціально-економічного розвитку викликають превелике занепокоєння.

Виконання нарощування темпів здійснених соціальних видатків, що досягло масштабного об'єму, абсолютно не допомогли здійснити подолання бідності населення, також спостерігається великий розрив у майновому розшаруванні нашого суспільства, статистика охорони здоров'я засвідчує про погіршення стану здоров'я всього населення, і спостерігається існування проблем нерівного доступу до отримання належних як освітніх так і медичних послуг.

Сьогоднішньою злободенною проблемою є погіршення якості соціальних гарантій, що виникло за результатом низки реформуваних галузі вітчизняних фінансів у спробі наближення їх до міжнародної практики. За результатом впровадження невмілих реформ у вітчизняній системі соціального захисту виникли непередбачувані значні зміни:

- зменшився реальний обсяг надання соціальних послуг, та представлення соціального захисту населення;
- суттєво зменшилася роль установ соціального захисту у процесах управління даними послугами;
- вагомо знизилась ефективність застосування бюджетних коштів установами соціального захисту населення [2, 3, 5, 6, 9, 10].

При виконанні своєї діяльності установами соціального захисту, насамперед звертається увага на функціональність та правильність витрачання бюджетних коштів кожною установою, що напряму залежить від затверджених напрямків її діяльності.

Належні до установи соціального захисту кошти, що акумулюються у системі Єдиного соціального внеску, хоч і заносяться до рахунків Міністерства доходів та зборів України (згідно умов казначейського обслуговування), але, все ж таки контролюються і розпоряджаються щодо здійснення необхідних виплат самою установою соціального захисту.

Отже, соціальний захист населення за своєю економічною суттю покликаний виконувати забезпечення, а також реалізацію завдань концепції повноцінного гарантування мінімальних доходів громадян. За основу даної концепції покладено застосування принципів розподілу джерел надходжень, перерозподілу (або індивідуального нагромадження) необхідних фінансових ресурсів, що виконується при врахуванні можливостей суспільства (або кожного громадянина зокрема) разом з визначенням граничної та мінімальної межі соціальних гарантій.

На сьогоднішній день, ті заходи, що вживаються державним урядом, в основному орієнтовані на забезпечення та вирішення короткострокових завдань

(разом з нагальними потребами), стабілізації діяльності установ соціального захисту, а також соціальної інфраструктури є недостатньо ефективні. Застосування економічних механізмів забезпечення соціального захисту повинно відповідати модернізаційному курсу економічного розвитку країни, разом з напрямками соціальної політики. Але, його цільове призначення, затвердження та класифікація структури, в умовах сучасного стану постійних економічних реформ, що впливає і на розвиток соціальної галузі, виявляються питаннями дискусійними і невизначеними [1, 4, 5, 6, 8, 10].

Практична реалізація завдань соціального захисту населення виконується у загальній структурі фінансових механізмів соціального страхування України, а саме:

- розподілення коштів соціального спрямування на доходи фондів, їх видатків та резервів майбутніх виплат;
- виконання обґрунтованого планування і прогнозування виконаних надходжень, та здійснюваних витрат;
- здійснення у разі необхідності додаткового інвестування (або кредитування) коштів до фондів соціального спрямування;
- спрямування заходів, що забезпечуватимуть стимулювання надходжень до соціальних фондів;
- законодавчого закріплення відповідальності за несплати коштів до соціальних фондів [2, 3, 5, 6, 9, 10].

Таким чином, виходячи з вищенаведеного, ми можемо провести діагностику основних складників, які взаємодіють у цілісному фінансовому механізмі соціального страхування та соціального захисту громадян України, який у свою чергу складається з доходів, видатків та резервів. Доходи системи соціального захисту складаються з соціальних страхових внесків, асигнувань державного бюджету, коштів отриманих від фінансових санкцій, прибутку одержаного від тимчасово вільних коштів Фондів, благодійних внесків, та інших надходжень. До видатків системи соціального захисту населення ми можемо віднести страхові виплати, матеріальну допомогу, дотації, відшкодування збитків та витрат, превентивні заходи, та інші видатки. До резервів входять кошти спрямовані на покриття поточних потреб, покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України в майбутніх періодах, та забезпечення фінансової стабільності соціальних фондів.

Процес стимулювання соціального захисту населення виконується шляхом збільшення розміру пенсій та інших соціальних допомог при 100 % декларуванні заробітної плати, надбавки за стаж у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні, знижки на розміри внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків за низькі рівні травматизму, професійної захворюваності та належний стан охорони праці у структурі Єдиного соціального внеску, дотації роботодавцям Фондом соціального страхування на випадок безробіття на створення додаткових робочих місць.

Також, при всій своїй різноманітності теоретичні засади соціальної економіки та соціальної політики, у практичному застосуванні стикається зі спрощеною методологією впровадження, яка зовсім не адаптована до системного характеру трансформаційних економічних змін, швидкості розвитку суспільного (науково-технічного) прогресу, до умов оновленої функціональної ролі всіх соціальних галузей, які виконують завдання забезпечення якості життя населення країни. Застосування економічних механізмів соціальної інфраструктури, як цілісного комплексу галузі соціальної сфери, спрямовано на задоволення нагальних потреб соціального характеру, а також має певний ступінь єдності.

Отже, система соціального захисту населення України реалізується через три основних напрямки: доходи, видатки та резерви. Система видатків повністю збалансована до системи доходів, її напрямками є забезпечення страхових виплат, матеріальних допомог, дотацій та витрат на інші превентивні заходи.

І тому, її необхідно розглядати в якості однорідної цілісної системи, що своїми діями охоплює динаміку розвитку соціальної сфери, економічне регулювання діяльності фондів соціального захисту, запровадження процесів організаційної та економічної модернізації, збільшення джерел фінансування, кредитування та інших джерел надходжень.

Висновки. Соціальний захист - це сфера соціального гарантування, що: виконує забезпечення загального рівня життя громадян країни; забезпечує сприяння процесу забезпечення їх добробуту у випадках тимчасової неможливості ведення трудової діяльності; виконує задоволення різноманітних соціально орієнтованих потреб як суспільства, так і кожного окремо взятого громадянина країни; активно сприяє відтворенню трудового потенціалу, разом з загальним зростанням благополуччя у державі.

Список використаних джерел

1. Давиденко Г. Соціально-педагогічна робота зі студентами з особливими освітніми потребами у навчально-виховних підрозділах університету «Україна». *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. № 22. С. 73.

2. Давиденко Г.В. Включення людей з інвалідністю в суспільне життя та освітній процес: шляхи оптимізації. *Наукові записки: збірник наукових праць*. 2015. № 135. С. 93-96.

3. Давиденко Г.В. Умови впровадження інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах Європейського Союзу (психолого-ментальний, організаційний та соціальний аспекти): навч. пос. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 102 с.

4. Давиденко Г.В. Адміністративні моделі впровадження освітньої інтеграції молоді з інвалідністю у суспільство: досвід країн Європейського Союзу. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2014. № 28 (321). С. 51-56.

5. Давиденко Г.В. Проблеми освітньої та соціальної інтеграції людей з інвалідністю у країнах Європейського Союзу. *Гуманітарний вісник ДВНЗ*

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Вип. 5. Т. I (52). 367 Дод. 1. Київ. Гнозис, 2014. С. 122-130.

6. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С.24-31.

7. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»*. 2018. С.113-115.

8. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.

9. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 6. С.4-13.

10. Балахонова О.В. Економічна політика країни в контексті бюджетних обмежень. *Матер. X міжнар. науково-практ. конф. «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств»*. 2021. С.57-59.

Нойманн М.Д.В., здобувач 3-го року
підготовки, спеціальність «Соціальна
робота»

*Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»*

Жукова О.А., старший викладач кафедри
соціальних технологій

*Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8751-5071>

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-25-14>

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

VOLUNTEER ACTIVITY IN UKRAINE: IMPACT ON SOCIAL DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL RELATIONS

Анотація. В статті висвітлено сутність волонтерської діяльності її різноманітні форми та спрямування в залежності від сфери застосування та конкретної мети. Проаналізовано основні законодавчі акти, що регулюють волонтерство в Україні. Охарактеризовано рівень волонтерства в інших країнах та зроблено висновки щодо